

Károly Sándor Áron

Fotógrafika³¹

Régi/Új lehetőségek a vizuális oktatásban

A mai művészeti közéletben a fotográfia – mint megannyi művészeti médium – fontos átalakuláson megy keresztül. Az új médiák megjelenésével (digitális fotó/képfeldolgozás, internet, interaktív felületek stb.) a manuális képalkotás új alapokra helyeződik, új értelmet kap. Egyre több művész használja ki alkotómunkája során annak a lehetőségét, hogy ezeket a hagyományos képalkotó eljárásokat ötvözze, vagy párhuzamosan használja a digitális technikákkal. Ezzel az interdiszciplináris alkotói hozzáállással kapcsolatos elnevezése ennek a műfajnak – a még érvényben lévő fogalomrendszereket használva – mixed media³².

A különböző technikák keverésének egyik legjellemzőbb pozitívuma, hogy sajátos, különleges megjelenésű művek születnek általuk. A médiumok keverésének az egyik alapvető feltétele viszont az, hogy az alkotó külön-külön is behatóan ismerje ezeket. „Digitális korunkban”, a felnövekvő művészgenerációk számára ezt az ismeretanyagot főleg a művészeti oktatási intézmények adhatják meg.

A Kaposvári Egyetem Művészeti Karának Rajz Tanszékén – választható tantárgyként – 2005-től működik kísérleti jelleggel egy ilyen, a mixed media fogalmával is körülírható kurzus. Az egy féléves kurzus alatt a hallgatók egy komplex alkotói folyamat részesei. A tantárgy alapvetően három különböző médiummal dolgozik. A digitális felület/számítógépes képfeldolgozás, lehetőséget ad a gyors vázlatozásra/látványtervek készítésére, így alkalmas arra, hogy első munkafázisként szerepeljen. Itt valósul meg a végső kép látványterve, illetve a következőkben használatos

technikák (cianotípiá, linómetszet, papírdúc stb.) alapképe. A szoftverek által nemcsak a végső kép látványa jeleníthető meg, hanem a layerek³³ segítségével a további két technikával megvalósuló művek is egymásra próbálhatók. Így könnyebben elképzelhető a végső mű kinézete és megjelenése. A cianotípiá³⁴ mint második munkafázis a fotográfiai kép elkészítéséhez használatos. A művelet során a hallgatók megismerik az eljárás működését, kémiai és egyéb technikai követelményeit. Erre a fotográfiai képre kerülnek rá azok a képelemek, amelyekben az egyszerűbb grafikai technikák használatosak (linómetszet, fametszet, papírdúc, monotípiá).

A 2007–2008-as tanévben a kar II. évfolyamos hallgatói, egy, a kaposvári Vaszary Képtárban megrendezett kiállításon adtak számot tudásukról és az elért eredményekről. A félév során elkészült munkákban Vaszary János festőművész egy-egy művét kellett feldolgozniuk a művész 140. születési évfordulójának az alkalmából. A téma címében – „Vaszary Reloaded” – reflektál a mester korának és a kortárs művészeti irányzatoknak az alakulására; a kép mint művészeti közlés mibenlétére. A témára adott hallgatói válaszok érzékletesen mutatják be a fiatal művész és művészetközvetítő generációk viszonyulását a múlt nagy teljesítményeihez, a kortárs művészeti irányzatokhoz, a média szerepéhez társadalmunkban és nem utolsósorban önmaguk szerepéhez és helyéhez a mai világban.

Mielőtt ezekről a „korképekről” beszélünk, feltétlenül szót kell ejteni a témáról, illetve a hallgatók ehhez kapcsolódó viszonyáról; amely komoly tanulságokkal szolgálhat minden pedagógiával

foglalkozó ember számára. Témától függetlenül az oktatásban is nagyon fontos a nyitottság és a kompromisszumkészség, amely megalapozza egy gyümölcsöző munkakapcsolat lehetőségét. Ez leginkább a pedagógustól várható el abban az esetben, ha a hallgató képességeinek maximális kiaknázása a cél. Ezért tehát örülni kell, és meg kell látni a perspektívákat azokban a válaszokban is, amelyek kifejezetten a témával vagy a tanárral kapcsolatos lázadás eredményeként jönnek létre. Ezek sokszor nagyobb lehetőségeket hordoznak magukban, mint a feladat, illetve a tanár keze alá simuló és ízlésének megfelelő válaszok. Természetesen ez nem zárhatja ki annak a szakmai korrektúrának a lehetőségét, amely a tanár tapasztalatából és vizuális műveltségéből ered.

„Vaszary Reloaded” – a mátrixgeneráció kiállítása! Ez az a generáció, amely már a digitális korszakban született, de még magában hordozza az anyagi világhoz való kapcsolódást, az anyaggal való „manuális” munka szeretetét is. A téma és a festőóriás csak apropó arra a játékra, amely e között a két világ között létezhet. Mint a *Mátrix*³⁵ című filmben, a dolgok, események, munkafolyamatok, a virtuális és a valós/anyagi világ között zajlanak. Erre reflektál *Vörös Ádám* munkája is (1. kép), amelyben Vaszary János mint Neo jelenik meg. Tulajdonképpen „antitéma” munkaként értelmezhető *Sára Petra* munkája (2. kép), aki a témakiírást figyelmen kívül hagyva nem a mester egy munkáját dolgozta fel, hanem a nevét asszociálta egy számítógépes operációs rendszerrel. Ezzel a válasszal teljesen ellentmondott, ugyanakkor tökélete-

sen eleget is tett a feladatkiírásnak. Hasonlóképpen járt el *Bálint Szilárd* is (3. kép), aki fogyasztói társadalmunkra reflektálva, LEGO szettként reklámozta Vaszary munkásságát, műtermét. A téma címében jelenlévő erős utalás a virtuálisra, a digitális képfeldolgozásra több hallgató fantáziáját is megragadta. Legérdekesebb közülük *Pálmai András* munkája (4. kép), aki megsajnálta a mestert, és így utólag is megkönnyítvén a munkáját, számítógép elé ültette. *Kiss Alexandra* saját vidám és önmagát kereső személyiségén keresztül alkotta meg képeit; egy „elrugaszkodott”, ugyanakkor több mindenre utaló képsort hozva létre (5. kép).

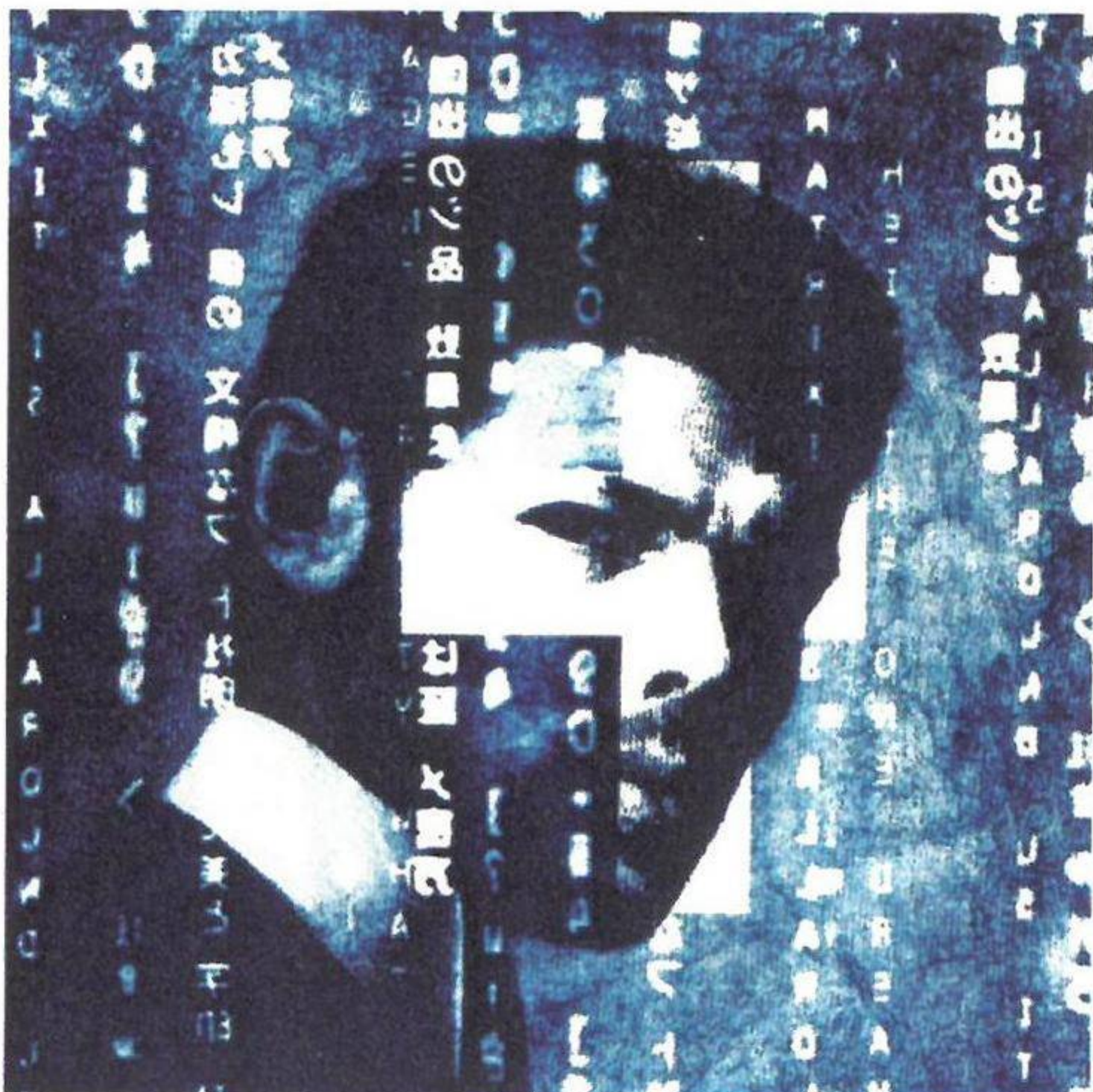
A feladat harmadik részében a hallgatók egy alkalmazott grafikai munkát készítettek A4-es formátumban. Ezen a cianotípiá mellett grafikai technikákkal megvalósuló tipográfiai elemek kellett, hogy szerepeljenek (6. kép).

A félévi munka egy olyan komplex munkafolyamatra „kényszerítette” a kurzus résztvevőit, amelynek során az alkotás és a tervezés alapvető követelményeivel szembesültek. Megtapasztalhatták azt az utat, amely a számítógépes terv elkészítése után (egy egyszerű, steril, tiszta és kényelmes munka) egyre nehezebbé vált annak következtében, hogy az anyagokkal való találkozás számos véletlenszerű eseményt tartogatott az alkotóknak. Ezeket a véletlenszerű hibákat meg kell próbálni a mű javára fordítani. Legyen az érzékenyítési hiba, papír vagy más defektus, egy művésznek fel kell ismerni azokat a „jeleket”, amelyek munkáját hitelesebbé teszik.

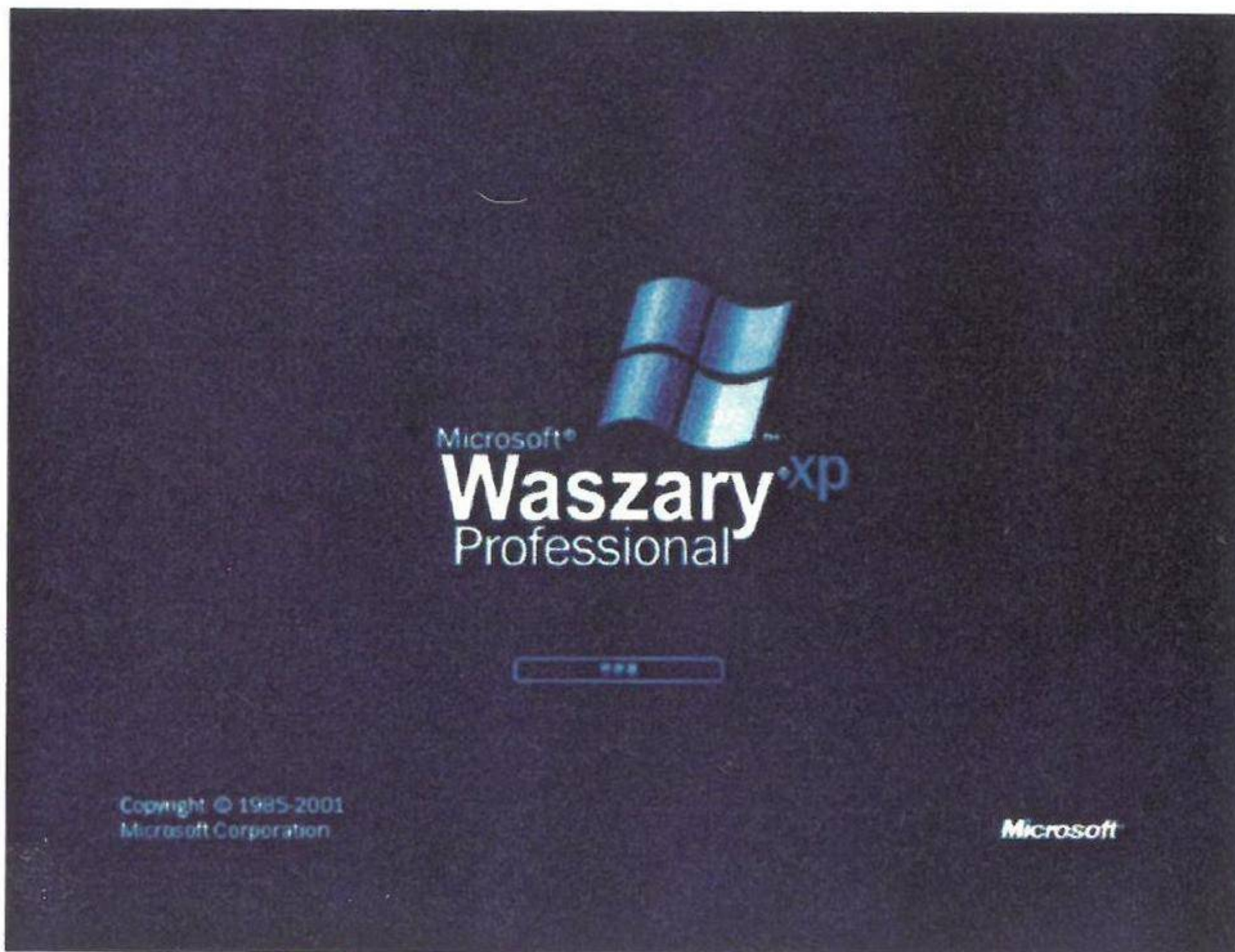
Jegyzetek:

- ³¹ A „Fotógrafika” kurzus elnevezésében nem a „fotografika” eredeti jelentését használjuk (Barabás – Berty – Király: Fotolexikon. Budapest: Akadémia Kiadó, 1963. p. 231.). Itt a fogalom az archaikus fotótechnikák, a grafikai és digitális képfeldolgozó eljárások sajátos nyelvi kombinációját és ennek lehetőségeit írja körül.
- ³² A fogalom hivatalos értelmezését lásd pl.: http://en.wikipedia.org/wiki/Mixed_media Aktív link: 2009. 01. 31.
- ³³ A Photoshop képfeldolgozó program egyik legfontosabb lehetősége, hogy a képek/képelemek külön rétegeken kezelhetők, így egymástól függetlenek. Egymással összefüggésben alá, illetve fölérendeltségük, meghatározza a kép kinézetét. Analóg rendszerben megegyezik az írásvetítő fóliák egymásra helyezésével.
- ³⁴ Kéknyomat, felfedezője Sir John Herchel (1842). Eredeti funkciójában vonalas rajzok másolására használták, de tónusos képek is létrehozhatók vele. Forrás: <http://fotomult.c3.hu/pozitiv/cianotipia/index.html> Aktív link: 2009.02.05.
- ³⁵ Forrás: [http://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1trix_\(film\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1trix_(film)) Aktív link: 2009.02.05.

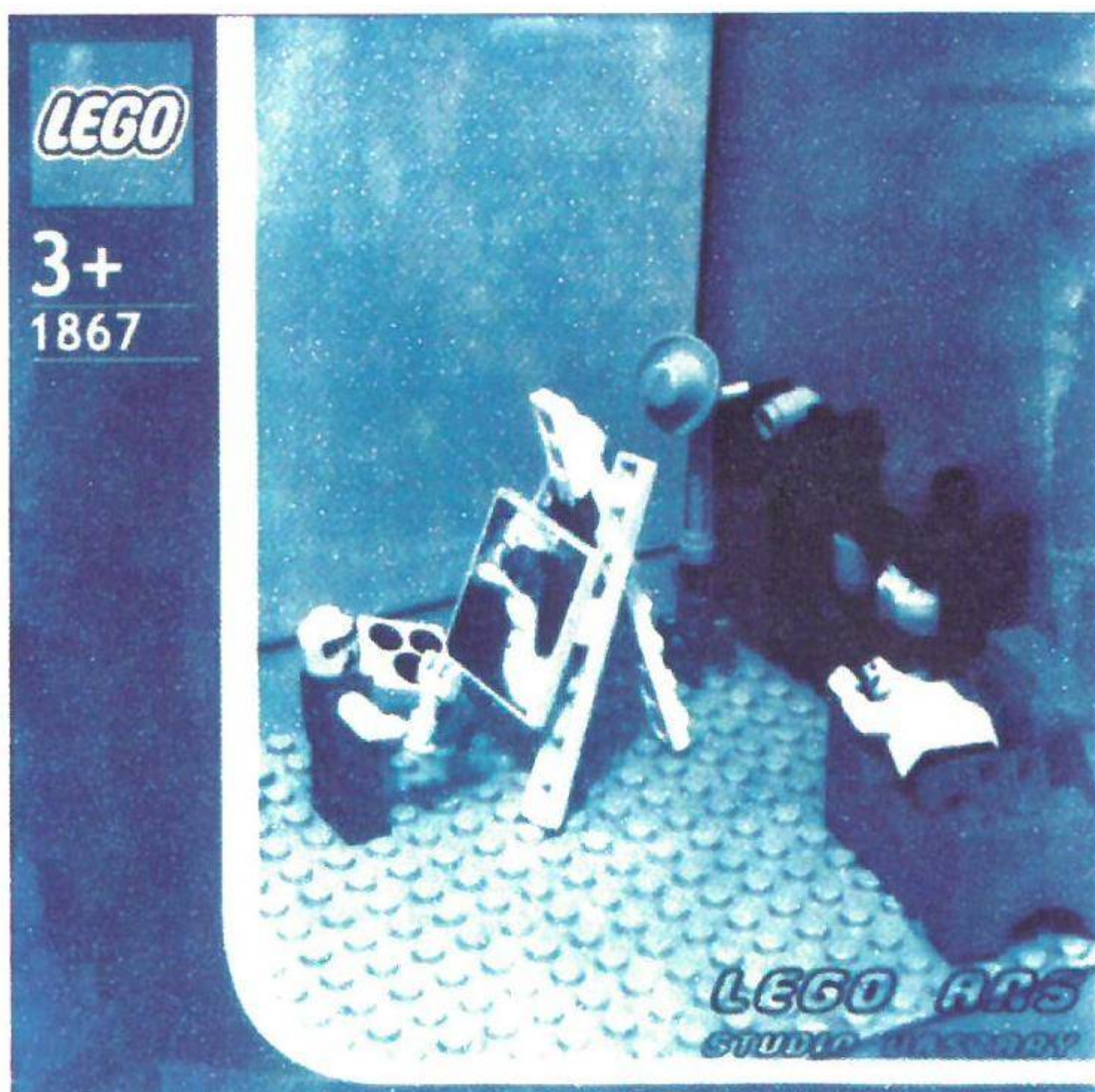

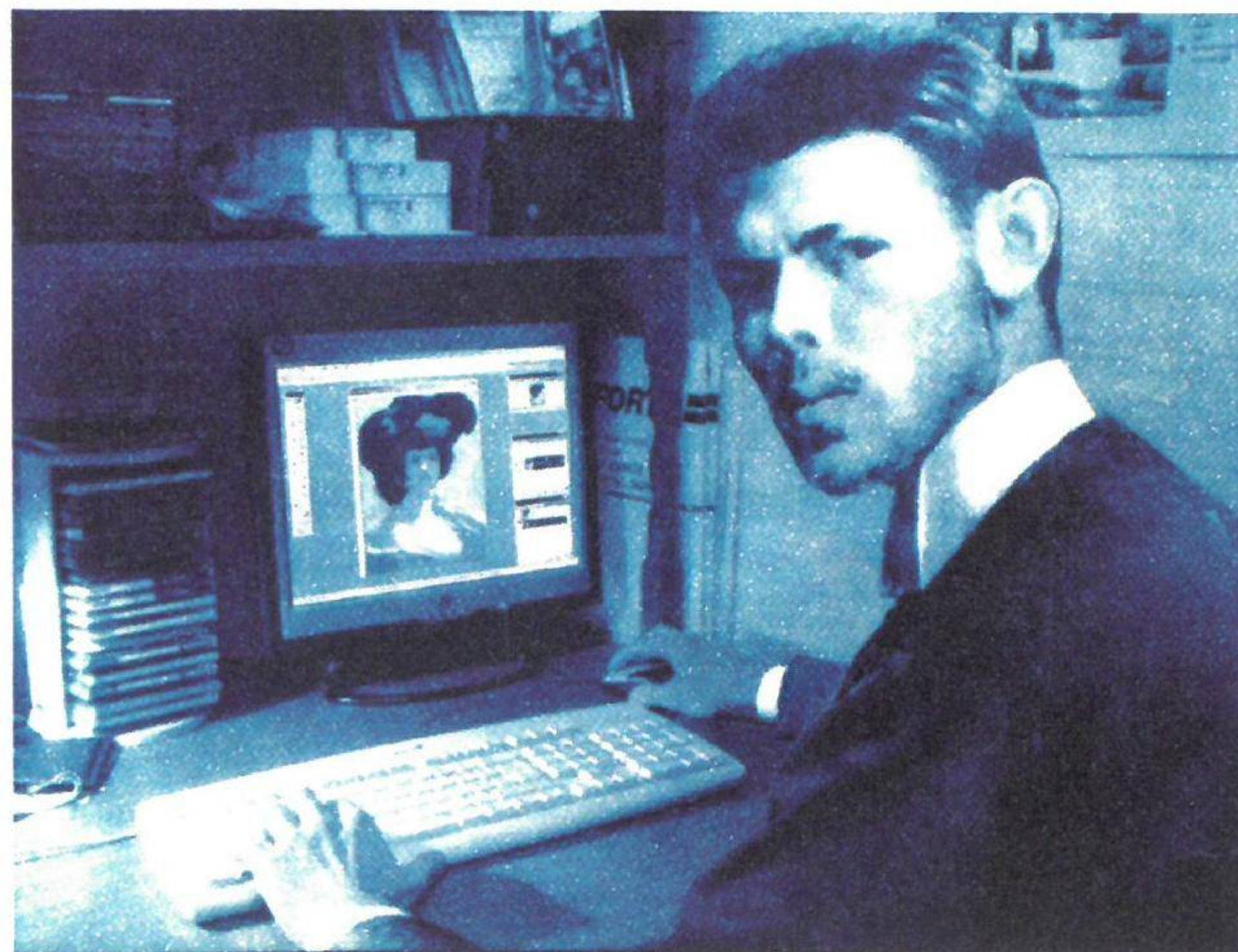
1. Vörös Ádám, cianotípiá, 30x30 cm

2. Sára Petra, cianotípiá, 30x40 cm

3. Bálint Szilárd, cianotívia, 30x30 cm

4. Pálmai András, cianotívia, 30x40 cm

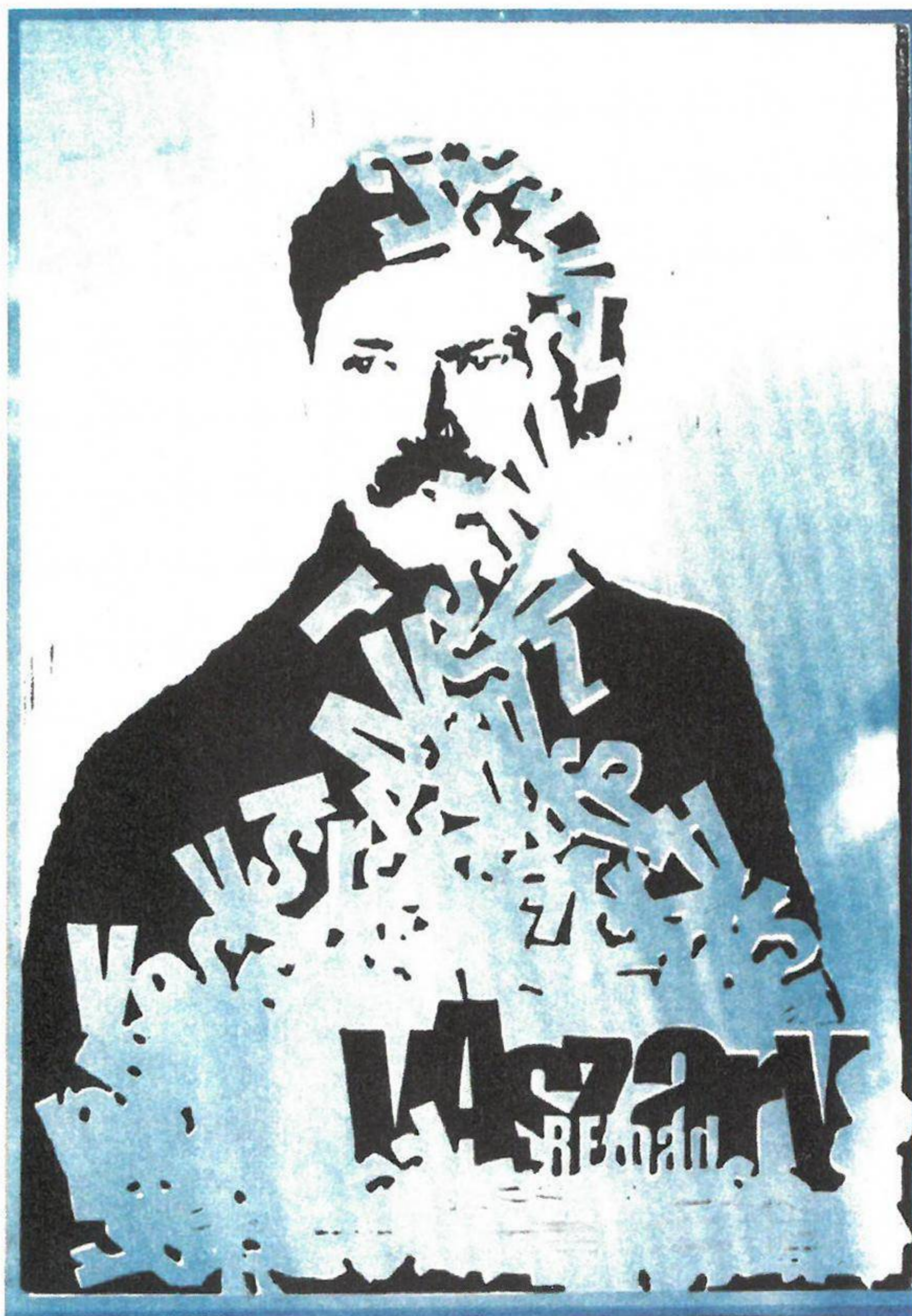

Mary 2. 9/11 Firenze.

5. Kiss Alexandra, cianotipia (2. db), 40x30 cm

6. Holup Márk János, cianotípiá-linómetszet, 29x21 cm

7-9. „Vaszary Reloaded” kiállításmegnyitó, Vaszary Képtár Kaposvár, 2008